

Дата: _____

Клас: _____

Тема: «Правобережна Україна у XVIII столітті. Коліївщина»

Мета: охарактеризувати соціально-економічне становище на Правобережжі у XVIII столітті; визначити причини, наслідки і описати перебіг гайдамацького руху на Правобережжі; оцінити внесок Максима Залізняка, Івана Гонти у розвиток національно-визвольних повстань у XVIII столітті; визначити причини і наслідки поділів Речі Посполитої; *розвивати* громадянські та соціальні компетентності (толерантність і готовність до взаємовигідного розв'язання соціально-політичних суперечностей; громадянська поведінка, що ґрунтується на почутті власної гідності та внутрішньої свободи; усвідомлення цінності людини, її життя, здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки; повага до законів і традицій); культурну компетентність (повага до людини, протидія і запобігання проявам дискримінації та нерівного ставлення); інформаційно-комунікаційну компетентність (критично оцінювати, виявляти маніпуляції історичною та актуальною для суспільства інформацією); вільне володіння державною мовою (володіти термінологією в межах історичної освітньої галузі); математичну компетентність; навчання впродовж життя; формувати вміння читати з розумінням, критично та системно мислити, висловлювати власну думку усно і письмово, конструктивно керувати емоціями, діяти творчо; *виховувати* почуття гордості за героїчне минуле власного народу й толерантне сприйняття і ставлення до життєвої позиції іншого.

Очікувані результати. Після цього уроку учні/учениці будуть: *знати* період розгортання гайдамацького руху; *вміти* встановлювати причини та наслідки гайдамацького руху на Правобережжі; показувати на карті райони розгортання гайдамацького руху; *розуміти* поняття «гайдамаки», «Коліївщина».

Обладнання: підручник: Історія України: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / Г. М. Хлібовська, О. В. Наумчук, М. Є. Крижановська. – Тернопіль: Астон, 2025. – 256 с.; атлас: «Історія України. 8 клас» (ДНВП «Картографія»), мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Вітання і перевірка відсутніх учнів/учениць.

Створення сприятливої психологічної атмосфери уроку та формування позитивного емоційного налаштування на навчання.

II. Перевірка домашнього завдання. Актуалізація опорних знань.

Бесіда

1. Що передбачав Кючук-Кайнарджійський мирний договір 1774 року?
2. Коли було приєднано Крим до Російської імперії?

3. Якими були наслідки приєднання Північного Причорномор'я до Російської імперії?

III. Мотивація навчальної діяльності.

Прослухайте уривок історико-героїчної поеми Тараса Шевченка, першого українського історичного роману у віршах і висловіть свої емоційні враження від почутого. Як ви гадаєте, про які події ми сьогодні будемо говорити на уроці?

IV. Вивчення нового матеріалу.

План

1. Господарське життя на Правобережжі.
2. Гайдамаки. Коліївщина.
3. Включення Правобережної України до Російської імперії.

1. Опрацюйте с. 227-228 і дайте відповіді на питання:

- ✓ Що сприяло відновленню сільського господарства на Правобережжі?
- ✓ Як змінилося становище селян після завершення пільгового періоду?
- ✓ Якою була ситуація в містах Правобережної України?

2. Робота з відео. Перегляньте фрагмент і заповніть таблицю «Національно-визвольна боротьба в Правобережній Україні в другій половині XVIII століття».

Характеристика	Гайдамацький рух
Перша згадка	???
Назва	Гайдамака з турецької ...
Учасники	???
Територія	???
Основні хвилі	???

https://drive.google.com/file/d/1fL_u1VkZ7eg3zHPZKaBUNYXQISc8G6YF/view

Розповідь вчителя. Тактика гайдамаків. Повстанці грабували панські маєтки, знищували шляхту й католицьке духовенство, єврейських лихварів та орендарів. Награбоване добро ділили між собою і роздавали селянам.

Робота над поняттям. Коліївщина – це ...

Робота з відео. Перегляньте фрагмент і дайте відповіді на питання:

- ✓ Хто очолив Коліївщину?
- ✓ Які міста були захоплені гайдамаками?
- ✓ Чи вдалося захопити місто Умань?

Робота з історичною картою. Опрацюйте карту «Правобережна і Західна Україна в другій половині XVIII ст.» (с. 21 в атласі) і визначте:

- ✓ терени, охоплені Коліївщиною;
- ✓ місця страти полонених гайдамаків.

Робота з рубрикою «Острів цікавинок» (с. 230).

Виконайте завдання.

<https://drive.google.com/file/d/1GBL-Ek0T4pzNpcA-9IxVnZ1UM2FnERNL/view>

✓ Займіть обґрунтовану позицію. Максим Залізняк та Іван Гонта – борці за права народу чи безжальні розбійники і бандити?

✓ З допомогою додаткових джерел інформації дослідіть, у яких фольклорних, літературних, мистецьких творах увіковічена пам'ять про гайдамаків.

Розповідь вчителя. Страта Івана Гонти. *Гонту засудили до страти, яка мала тривати 2 тижні: упродовж 10-ти днів кат мав кліщами здирати з нього шкіру, на 11-й – відрубати ноги, на 12-й – руки, на 13-й – вирвати серце, на 14-й день – відтягти голову.*

Шляхтич Дуклан-Охотський залишив свідчення про виняткову мужність ватажка повстання: «Гонта вийшов на страту з лицем спокійним і веселим, наче направлявся до кума на іменини. Кат здер з нього смугу шкіри, кров чвиркнула, проте обличчя гайдамаки не здригнулося; здер нову пасмугу шкіри, і тоді Гонта сказав: «От, казали, що буде боляче, насправді ні крихти не болить!»

Бачачи, що безприкладна мужність Гонти справляє на присутніх протилежний ефект, генерал Браницький наказав уже на третій день відтягти йому голову і вирок виконувати на трупові.

Питання. Що вас вразило в цих подіях?

Метод «Мікрофон». Чи можна у цій ситуації застосувати твердження «Зло породжує зло»?

3. Розповідь вчителя/вчительки «Три поділи Речі Посполитої».

Робота в трійках. Попрацюйте з історичною картою «Результати поділів Речі Посполитої та війн між Російською та Османською імперіями другої половини XVIII століття» (с. 231) та виконайте завдання 1-3 рубрики «Барвограй ідей» (с. 231).

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Перевірте себе, зайшовши за покликанням <https://learningapps.org/watch?v=p62q2bzc524> або за QR-кодом.

VI. Підсумки уроку.

Приєм «Підіб'ємо підсумки»

Кожен учень з місця промовляє

- найбільший мій успіх - це...
- найбільші труднощі я відчув...
- я не вмів, а тепер умію...
- я змінив своє ставлення до...
- на наступному уроці я хочу...

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати § 46 «Правобережна Україна у XVIII столітті. Коліївщина».